

EL VÍDEO COM A ESTRATÈGIA METODOLÒGICA PER A LA MILLORA DELS APRENENTATGES EN MEDIACIÓ

Esther Luna
Universitat de Barcelona
eluna@ub.edu

Cristina Blasco
Universitat de Barcelona
cristina.blasco@ub.edu

Pilar Lozano
Universitat de Barcelona
plozano@ub.edu

Sheila Mas
Universitat de Barcelona
sheila.mas@ub.edu

Carme Panchón
Universitat de Barcelona
cpanchon@ub.edu

Resum:

La comunicació que es presenta s'emmarca en un projecte d'innovació docent dirigit a l'alumnat que ha cursat assignatures de mediació als Graus de Pedagogia i d'Educació Social de la Universitat de Barcelona; aquest projecte pretén millorar el procés d'ensenyament-aprenentatge d'aquest alumnat a través de la seva participació en l'elaboració de material audiovisual per a la seva formació.

De tot l'alumnat participant en les assignatures de mediació, s'ha format un grup pilot d'un total de 17 alumnes; a continuació presentem el procés seguit i els resultats obtinguts.

1. Objectius del projecte:

El present projecte d'innovació pretén:

Millorar els aprenentatges de l'alumnat participant en les matèries de mediació a través de la implicació en l'elaboració de material audiovisual.

Aquest objectiu general es desglossa en els següents específics:

- Conèixer l'estat inicial de l'alumnat en els continguts claus de la mediació.
- Conèixer els aprenentatges significatius que ha produït la innovació metodològica en l'alumnat del grup pilot en relació amb l'alumnat que segueix el procés formatiu establert al pla docent.
- Identificar els elements clau del procés seguit pel grup pilot que ha suposat la millora dels aprenentatges.

2. Desenvolupament:

La formació de mediadors i mediadores per a la resolució de conflictes constitueix una necessitat real i necessària en la societat actual. Fa més de 20 anys que Catalunya aposta per la mediació. Actualment, la Llei 15/2009, de 22 de juliol, de mediació en l'àmbit del dret privat a Catalunya i el Real Decreto-Ley 5/2012, de 5 de marzo, de mediación en asuntos civiles y mercantiles, posa de relleu la importància de la mediació, constituint un **perfil professional per a l'alumnat de la Facultat de Pedagogia**.

Per aquest motiu, el professorat de mediació del Departament MIDE ha constituït un **equip docent de mediació** constituït pel professorat de les matèries de mediació. A més, i com a valor afegit al projecte que es presenta, aquest equip docent també està constituït per professionals de l'àmbit de la mediació en actiu; aquest aspecte proporciona al projecte un caire molt més pràctic, proper i real de l'àrea a treballar.

La finalitat d'aquest equip docent pretén que sigui el propi **alumnat de les diferents assignatures en matèria de mediació qui participi activament d'aquest procés d'elaboració de material suposant, per tant, el vídeo l'estratègia metodològica.**

Aquesta participació té una **dobla intencionalitat**; d'una banda, que l'alumnat s'hagi implicat en l'elaboració d'un vídeo formatiu en mediació, és un **element motivador** (Bravo, 1992) i considerat com estratègia metodològica en el seu procés formatiu, permetent l'assoliment d'un aprenentatge significatiu; i, d'altra banda, el producte final s'utilitzarà per l'alumnat del proper curs com a **material per a la seva formació.**

Per tant, en aquesta línia, s'han realitzat cinc mediacions constituint grups de 3 o 4 alumnes per mediació i abraçant els següents àmbits: comunitari, empresa, escolar i justícia juvenil. En quant al rol del professorat (5 han estat els participants), aquest ha estat d'acompanyament, assessorament, supervisió i dinamitzador; ja que és sobre l'alumnat qui recau el rol principal de l'activitat.

La **metodologia** que s'ha seguit amb l'alumnat per tal de poder dur a terme el projecte ha estat el format Seminari (hi ha hagut dos seminaris, un de matí (6 alumnes) i un de tarda (8 alumnes); en ambdós Seminaris han participat les 5 professores participants del projecte). Si bé l'alumnat tenia dos dies de classe a la setmana de dues hores cada classe i la seva participació al projecte s'iniciava el mes de novembre, es va preveure que, una vegada comencessin a participar del projecte, ja haurien adquirit els coneixements bàsics de l'assignatura. Cal destacar que, a partir del mes de novembre va ser quan les classes de mediació es plantejaven de tal forma que un dia a la setmana es feia classe més teòrica –a la qual havien d'assistir- i l'altre dia es destinava a fer una classe més pràctica, on l'alumnat que participava del projecte, no calia que assistís, donat que aquell dia hi havia Seminari del Projecte.

De manera paral·lela, i a mesura que els estudiants avançaven en l'elaboració del cas de mediació, el docent realitzava tutories amb el grup, fent possible l'intercanvi d'impressions i la resolució de dubtes.

En quant al **pla de treball**, el projecte docent que es presenta va constar de **tres fases o moments** que fan referència a les fases pròpies d'un procés d'avaluació en termes formatius:

Fase inicial. A l'inici de cada una de les tres assignatures es va explicar a l'alumnat el projecte docent que es pretenia dur a terme per tal que fos el propi alumnat qui decidís formar part del mateix. Tal i com s'explica més endavant, és en aquesta fase quan, en el cas que hi hagués hagut més alumnat interessat que el previst (24 alumnes en total), s'hagués demanat una carta de motivacions i s'hagués realitzat una entrevista individual. En aquesta fase també es va dur a terme la prova de continguts amb la finalitat de conèixer l'estat inicial sobre els coneixements en mediació que té l'alumnat.

Aquesta fase ens va permetre poder constituir el grup pilot i tenir una primera aproximació de l'estat inicial del que es partia en quant als continguts que dominava l'alumnat.

Fase de procés. Una vegada constituït el grup pilot, aquest alumnat, en contínua supervisió amb el professorat, va escollir l'àmbit de la mediació, va redactar el cas, va elaborar el guió de la mediació, va fer la filmació i, finalment, amb sessions conjuntes amb el professorat, va elaborar la guia didàctica d'anàlisi.

Aquestes tasques van suposar evidències del seu procés d'aprenentatge que ens van permetre visualitzar, qualitativament, les diferències significatives entre l'alumnat pilot i el no pilot.

Fase final. Aquesta fase fa referència a la valoració final del projecte en tant que ens va permetre tancar el procés d'ensenyament-aprenentatge iniciat. Es va aplicar de nou a tot l'alumnat la prova de continguts per tal de conèixer si hi ha hagut diferències significatives entre els coneixements inicial i el grau d'assoliment dels mateixos al final entre ambdós grups d'alumnat (pilot i no pilot), així com identificar quines han estat aquestes diferències.

Paral·lelament, també es va realitzar una sessió reflexiva amb cada un dels grups (pilot i no pilot) per tal de valorar la utilitat i el significat que va suposar per a ells el seu procés d'aprenentatge. En aquesta sessió es va poder observar que la participació en l'elaboració dels vídeos de mediació va suposar una millora en els seus aprenentatges.

Les tasques que va realitzar l'alumnat –sempre amb l'acompanyament, seguiment i assessorament de les docents als Seminaris i a les tutories- van ser les següents:

- Elaboració dels casos.
- Elaboració del guió de la mediació.
- Posada en escena de la mediació i filmació de la mateixa.
- Anàlisi de la mediació.
- Elaboració d'una guia d'anàlisi per a cada una de les mediacions.

L'elaboració de la guia d'anàlisi va suposar una eina de reflexió i analítica, tant per a l'alumnat que participa del vídeo, com per l'alumnat que, posteriorment, l'utilitzi com a eina d'aprenentatge en mediació. Aquesta reflexió va tenir un impacte directe cap a un aprenentatge significatiu dels continguts en l'alumnat (Exley, 2004).

Els **continguts** que es van treballar en cada una de les mediacions van ser els propis de cada una de les matèries de l'assignatura on va pertànyer l'alumnat, fent especial èmfasi en:

- El desenvolupament de tècniques del procés de mediació.
- L'escalada de conflictes.
- El models comunicatius.

Es va pretendre reforçar el treball d'aquests aspectes per dues qüestions principals. En primer lloc, perquè són continguts transversals per a cada una de les assignatures que participen del projecte. I, en segon lloc, perquè es dóna resposta a la necessitat de recursos i material educatiu sobre mediació.

Pel que fa a la **mostra**, el projecte que es presenta s'ha aplicat a 17 alumnes que participen de les dues assignatures de mediació del Grau de Pedagogia i d'Educació Social.

Cal destacar que els resultats obtinguts de l'alumnat participant en aquest procés s'han comparat amb els resultats obtinguts per la resta de companys i companyes també participants de l'assignatura. Per tal de poder conèixer aquesta comparativa, s'han dut a terme les següents **tècniques de recollida d'informació**:

- **Prova de continguts.** Aquesta prova va contempla els diferents continguts de la matèria per tal de conèixer l'estat **inicial** de coneixements i el seu grau d'assoliment al **final**.
- **Productes alumnat.** Les activitats que alumnat tan pilot com no ha realitzat al llarg del **procés**, considerant-les evidències del seu propi procés d'aprenentatge.
- **Sessions alumnat.** Al final de l'assignatura es va dur a terme una sessió avaluativa de caire reflexiu amb l'alumnat participant de l'assignatura i, una altra, amb l'alumnat del grup pilot.

La **temporalització** del projecte va ser d'octubre de 2012 a febrer de 2013. Sent la participació de l'alumnat de novembre de 2012 a gener de 2013.

3. Avaluació:

Es van realitzar dos tipus d'avaluacions:

a) **Avaluació de l'alumnat** que consisteix en la realització d'un portafolis reflexiu que evidenciava l'aprenentatge significatiu que ha suposat la participació en el projecte; l'objectiu és fomentar una avaluació formadora que té el seu origen en l'alumnat i es basa en l'autoaprenentatge (Cabrera, 2011). Aquesta avaluació va suposar un instrument en sí mateix d'anàlisi per a l'avaluació del projecte.

Cal afegir que a l'inici de les assignatures es va explicar a l'alumnat el projecte docent que s'està duent a terme per tal que participés qui estigués motivat/da. En el cas de ser més de tres alumnes per aula els interessats/des, realitzarien un procés de selecció a través d'una carta de motivació i d'una entrevista personal; tot i que estava previst, no va ser necessari.

b) **Avaluació del projecte**; per tal d'avaluar la millora dels aprenentatges de l'alumnat participant en matèria de mediació s'han establert indicadors d'avaluació posant-los en relació amb l'objecte d'avaluació corresponent, la fase del pla de treball on s'executa i les tècniques i fonts de recollida d'informació que s'han aplicat per l'obtenció de la informació:

Objectiu del projecte	Conèixer l'estat inicial de l'alumnat en els continguts claus de la mediació.
Objecte d'avaluació	coneixements sobre mediació
Fase pla de treball	Inici
Indicadors	Descripció sobre l'estat inicial de coneixements, habilitats i actituds de l'alumnat en relació als continguts de l'assignatura.
Estratègies i fons de recollida d'informació	Prova de continguts a l'alumnat (ambdós grups, pilot i no)

Objectiu del projecte	Conèixer els aprenentatges significatius que ha produït la innovació metodològica en l'alumnat del grup pilot en relació
-----------------------	--

	amb l'alumnat que segueix el procés formatiu establert al pla docent.
Objecte d'avaluació	diferències en els aprenentatges
Fase pla de treball	Procés i final.
Indicadors	<p>Reacció de l'alumnat davant la metodologia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nivell de motivació - Valoració de les activitats al llarg del procés - Valoració dels continguts apresos - Valoració de la significativitat del procés - Nivell d'interès cap a la metodologia <p>Canvis observats en l'alumnat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupament de les competències mediadores - Assoliment d'aprenentatges - Reflexió crítica i d'analítica - Nivell d'autonomia i iniciativa per dur a terme una mediació
Estratègies i fons de recollida d'informació	Prova de continguts i productes de l'alumnat (ambdós grups) i sessions conjuntes entre alumnat (ambdós grups per separat) i professorat.

Objectiu del projecte	Identificar els elements clau del procés seguit pel grup pilot que ha suposat la millora dels aprenentatges.
Objecte d'avaluació	Elements que poden afavorir/difícultat una millora significativa dels aprenentatges.
Fase pla de treball	Procés i Final
Indicadors	<ul style="list-style-type: none"> - Elements que han afavorit la millora dels aprenentatges en l'alumnat. - Dificultats presentades al llarg del procés. - Efectes en la formació com a futurs mediadors/es professionals.
Estratègies i fons de recollida d'informació	Productes de l'alumnat (ambdós grups) i sessions conjuntes entre alumnat (ambdós grups per separat) i professorat.

4. Conclusions i prospectiva

Com a docents universitaris responsables de la formació de l'alumnat de la Facultat de Pedagogia, cal donar resposta a les demandes socials per tal que es formin professionals en mediació de qualitat. És per això, que cal fer èmfasi en l'adquisició d'uns **aprenentatges significatius**. Aquest projecte, no només ha implicat l'assoliment d'una millora en els aprenentatges, sinó també l'assoliment de les següents **competències més específiques**:

- a. Ser capaç d'analitzar les situacions conflictives des d'una perspectiva comprensiva àmplia que permeti visions neutrals respectuoses amb els sentiments de cada part.
- b. Ser capaç d'establir camins de comunicació entre les parts per tal de desbloquejar situacions d'incomunicació allunyades dels seus interessos.
- c. Ser capaç de proporcionar noves perspectives de la situació conflictiva per tal de complementar els diferents discursos de les parts, i generar possibilitats d'apropament en la recerca d'una solució.
- d. Ser capaç de dissenyar acords possibles que permetin l'acceptació i la satisfacció de les parts en conflicte.
- e. Ser capaç de plantejar programes específics i intervenir en els diferents àmbits de la gestió alternativa de conflictes.

Per tant, aquest projecte ha suposat un **impacte** en la mesura que l'alumnat participant en el projecte ha pogut desenvolupar aquestes competències, el que li ha permès una formació integral com a mediadors/es.

D'altra banda, els resultats obtinguts, a partir de l'anàlisi de les dades de les diferents tècniques de recollida d'informació, fan referència a:

- Millora significativa dels aprenentatges de l'alumnat del grup pilot en comparació a la resta d'alumnat en quant a un aprenentatge significatiu, major domini dels continguts (mediació i conflicte), més motivació i interès per la mediació, adquisició de les competències específiques i major capacitat d'anàlisi.
- Establiment dels elements clau que ha fet possible aquesta millora dels aprenentatges que fan referència a: un procés d'ensenyament-aprenentatge significatiu i real basat en l'experiència, seguiment del procés de formació amb l'alumnat, el format de les sessions (seminari) i la pràctica reflexiva generada de les sessions.

Això ha estat possible en tant que:

- Les noves tecnologies incorporades en el procés d'ensenyament-aprenentatge suposen un element motivacional en l'alumnat.
- L'alumnat és l'actor clau del seu procés d'ensenyament-aprenentatge, el que contribueix a una millora dels aprenentatges (Trilla y Novella, 2011).
- Es promou la reflexió, sent una eina indispensable a través de la qual l'alumnat adquireix coneixements i habilitats (Holland, 2001).

Transferibilitat dels resultats:

Els resultats que s'han assolit amb el projecte poden ser perfectament transferibles a altres assignatures d'altres o d'aquests ensenyaments així com a nivell general a la Universitat de Barcelona.

Això és possible donat que el que s'ha plantejat és un canvi de metodologia al llarg del procés; una metodologia més participativa on el protagonista del procés d'ensenyament-aprenentatge és l'alumnat, afavorint així, la seva autonomia, iniciativa i responsabilitat. En canvi, el professorat té un rol de supervisor, dinamitzador i assessor; sent el vídeo l'estratègia didàctica per a una optimització dels aprenentatges. Per tant, i en aquesta línia, aquell professorat predisposat a una metodologia més activa, pot replicar el procés en la seva assignatura.

Cal afegir que d'aquest projecte ha sorgit l'edició conjunta (professorat i alumnat) dels vídeos de mediació com a material docent per a la formació de mediadors/es.

5. Qüestions i/o consideracions pel debat

Experiències com la presentada són un exemple on, des de la pràctica, els alumnes tenen l'oportunitat de construir un coneixement aplicat a la seva futura professió, han partit de problemes, o supòsits reals, tot reflexionant, buscant la teoria referent i consensuant la resolució del cas. Creiem que una bona formació professionalitzadora ha de començar per formar persones actives en el seu aprenentatge, i superar així l'aprenentatge passiu, potenciant el paper de l'estudiant i facilitant-li processos que li permetin pensar, analitzar, cooperar i elaborar ells mateixos el seu propi aprenentatge. En aquest sentit el docent és un afavoridor d'aquest procés; en el cas del projecte presentat, la metodologia utilitzada ha estat les tutories grupals i els seminaris, acompanyant el docent als estudiants amb l'elaboració del producte audiovisual i la guia d'anàlisi del cas. És una feina que ha requerit de dedicació i esforç, qüestions que no sempre són possibles en l'escenari actual, i d'una atenció força individualitzada amb l'estudiant.

Per tant, podríem afirmar que un dels factors claus per a la millora dels aprenentatges dels alumnes és un canvi metodològic? Entenem que per canvi metodològic s'entén una metodologia més participativa on el protagonista del procés d'ensenyament-aprenentatge és l'alumnat, afavorint així, la seva autonomia, iniciativa i responsabilitat. I, on el professorat té un rol de supervisor, dinamitzador i assessor.

Per tant, i en aquesta línia, aquell professorat predisposat a una metodologia més activa, pot replicar el procés en la seva assignatura i obtenir resultats similars?

Referències bibliogràfiques

Bravo, J.L. (1992,c) *El vídeo como medio educativo*. Madrid: ICE de la Universidad Politécnica. (Paper).

Cabrera, F. (2011) Evaluación y ciudadanía. Atendiendo a la diversidad: Evaluación participativa autogestionada. En: Pantoja, A.; Zwierewicz, M. y Moraes, R. (coords.). *Diversidad y adversidad en Educación*, (247-275). Jaen: Joxman.

Exley, R.J. (2004). A Critique of the Civic Engagement Model. En Speck, B. y Hoppe, S. (eds.). *Service-Learning: History, Theory, and Issues*, (85-97). Westport, Connecticut: Praeger Publishers.

Holland, B. (2001). [A Comprehensive Model for Assessing Service-Learning and Community-University Partnerships](#). *New Directions for Higher Education*, 114: 51-60.

Trilla, J. y Novella, A. (2011). Participación, democracia y formación para la ciudadanía. Los consejos de infancia. *Revista de Educación*. 356: 23-43.